

Willem van Althuis, ex-stratemaker, kan eindelijk schilderen

„Schilderen is zo vreselijk moeilijk”, zegt Willem van Althuis. „En je kan 't eigenlijk niet uitleggen aan iemand die het niet zelf doet. Je kan wel wat na schilderen, maar...”

Dan valt er al meteen een vrij lange stilte. Van Althuis zit ongemakkelijk met de ellebogen op de ronde tafel. Zijn vrouw Anke luistert en breidt. De klok tikt nadrukkelijk en buiten strekt het eindeloze weiland Friesland zich berijpt uit tot aan de horizon. Logisch dat een schilder, die hier iedere dag zit, zich gaat afvragen hoe je de ruimte op het doek kunt krijgen.

Het huis staat in Zestien Roeden, een gehucht bij Heerenveen, niet meer dan een rijtje van een stuk of twintig arbeidershuisjes langs de weg. Anke schenkt koffie. „Van Althuis”, zegt ze, „heeft ook nog een tijd op muziek geschilderd. Dan zette hij bijvoorbeeld Paganini aan en dan beheerste dat het schilderij.”

Tot 26 maart hangen de schilderijen van de Heerenveense stratemaker Willem van Althuis in het Franeker Gemeentemuseum, ook wel 't Coopmanshûs genaamd.

In 1973 had Van Althuis hier zijn eerste tentoonstelling, negentien schilderijen met voor het merendeel nog herkenbare voorstellingen.

Zoals bijvoorbeeld het Zuurkoolpakhuis te Heerenveen, het Station te Dronrijp, Siebenga's molen te Heerenveen.

Maar Van Althuis had een deel van die schilderijen toen ook al abstract „vertaald”. Dat is het beste uit te leggen met een voorbeeld. Het Zuurkoolpakhuis bestaat uit een witte loods aan een vaart, waar een schip in ligt. Het pakhuis staat in het groen (gras dus) en daarboven staat een wonderlijk lichtblauwe hemel, die naar de horizon toe naar oranje-geel verloopt. Nu luidt Van Althuis' „vertaling” aldus. Van boven naar beneden in horizontale banen eerst het blauw van de hemel, dan het wit van het pakhuis, dan het groen van het gras en dan weer het blauw van het water. Enfin, het

„Ik zocht het ritme, de spanning,” zegt Van Althuis duister.

Enfin, zo komen we niet veel verder, dat is duidelijk.

Hij heeft een aantal jaren heel bewust in de stijl van beroemde kunstenaars geschilderd, maakte doeken in de geest van Kandinsky, Miro, Klee. „Niet om na te apen, maar gewoon als studie, om naar een vorm te zoeken. Wat jaren geleden zei ik nog tegen Anke: „Ik leun nog steeds op iemand. Toen ben ik naar de Friese Koerier gegaan met tekeningen. De kunstredacteur zei: *Er zit wat in, maar technisch lijkt het nergens op.* Ik wilde wel op tekenen, maar ik had er geen geld voor. Toen heeft hij gezorgd, dat ik bij Louis le Roy, die man van de natuurtuinen, kwam.”

„Ik heb twee winters bij hem getekend, toen ging het niet meer. Ik was aan het zoeken en hij wist het al. Hij gaf me een opdracht: *Duizend mijl onder zee.* Nou ik tekende een wrak en mensen die op een kist zaten en een man die een brief schreef: *Lieve Marie, we zitten hier al duizend jaar...* Begrijp je, ik

is nu wel duidelijk, dat het allemaal onbeschrijfelijk is.

Op de huidige tentoonstelling hangen bijna nog alleen abstracte schilderijen, voor het merendeel kleurvlakken door lichtere banen van elkaar gescheiden, alles geschilderd in verven, die Van Althuis zelf maakt volgens oude methoden.

Van Althuis, ontdekt door de directeur van dit museum, Thom Mercur, zou eigenlijk zondagschilder moeten heten, want tot voor kort verdiende hij zijn brood met straatmaken en schilderde hij in zijn vrije tijd. Hij heeft ook nauwelijks een schilderopleiding. Maar hij is door hardnekkige studie veel over de schilderkunst te weten gekomen.

Hij heeft jarenlang geworsteld met de kleur en gezocht naar een eigen vorm. Daar is een eigen palet en een eigen opvatting uit voortgekomen.

Van Althuis is sinds een jaar duidelijk boven het zondagsschilderschap uitgegroeid.

Hij heeft dit ook zakelijk gemerkt. De moderne kunstverzamelaars hebben grote belangstelling voor zijn werk.

was met hele andere dingen bezig, met kleur en vormen. Ik zat daar gewoon vol van en ik vond die opdracht zo ver daar vandaan. Le Roy zei: *Dat is niks, dat is geen tekening.* We zijn toen uit elkaar gegaan, niet boos, hoor.”

„Ik heb hem laatst weer gezien. Hij zei: *Hoe gaat het nou met je? Wat doe je?* Ik zei: ik maak grote blauwe vierkanten. Hij zei: *Maar dat is toch maar tijdelijk, hè. Je gaat toch wel weer landschappen schilderen.*”

We gaan naar boven, naar zijn atelier, een staapkamertje van drie bij drie meter, waar ook nog een grote linnenkast in staat. De grijze gordijnen zijn dicht. Het licht komt van een tl-buis boven de schilders-ezel. Op een krukje ligt een grote scherf zwart marmer, het palet.

Het kan hier bijna niet meer,” zegt hij. „Het is zo klein. Hier naast ligt een stukje grond. Dat wilde ik kopen om er een atelier op te bouwen. Maar de directeur van gemeentewerken voelt er niet veel voor. Hij zegt: *Ik moet nog zien, dat het kunst is wat jij maakt.*”

„Ik ben zestien jaar stratemaker geweest,” zegt hij later, als we weer beneden zitten. „Ik zit nou anderhalf jaar in de Ziektewet. Ik kreeg het aan mijn rug. Het ging niet meer. Ik heb nooit iets tegen het stratemaken gehad. Maar op het laatst werd het te spannend, dat ik een straat moest leggen en tegelijk zo aan een schilderij zat te denken. Er kwam een tijd, dat ik eigenlijk liever wilde schilderen. Nou was het wel zo, ik had een opzichter en als ik een vrije dag wilde hebben, kon ik op de onmogelijkste momenten bij hem komen. Hij had geen gevoel voor kunst, hoor, maar het was gewoon een goeie man.”

„Hij liet me ook alleen werken. Ik kon er niet meer tegen als ik in een groep moest werken en iedereen praatte tegen me. Als ik alleen was, kon ik aan het schilderij denken, waar ik mee bezig was.”

„Ik ben toen toch overspannen geraakt. Ik schilderde toen meestal 's avonds na het eten een paar uur en natuurlijk de zaterdag en de zondag. Maar als het heel erg was, bleef ik 's nachts doorschilderen. En dan toch 's morgens gewoon naar het werk. Ach, een paar dagen gaat dat wel, als je steeds maar bij dat schilderij bent. Maar ik had toen ook nog zorgen om het geld. Die verk, die doeken, dat kost allemaal vreselijk veel en dan ging ik in mijn vrije tijd maar wat sierstraatjes maken voor particulieren, maar die tijd moest ik weer stelen van mijn schildertijd.”

„Nou ik in de Ziektewet loop, nou ben ik vrij. Om eerlijk te zijn, ik vind het wel fijn. Ik kan nu eens wat lezen.”

Willem van Althuis: Je wordt pas belangrijk als anderen je belangrijk vinden.

„Gelukkig is het schilderen ook niet meer zo'n strijd. Het is wat makkelijker geworden. Vooral in het begin was het erg, toen ik niet wist hoe het moest. Toen ik begon te schilderen had ik nog nooit iemand zien schilderen. De verfbehandeling, dat heb ik zelf bedacht. Ik heb een hele stapel oude schilderboeken uit de bibliotheek gehaald. Thom (Mercur) zei ook, wat ik moest lezen.”

„Ik heb ontzettend veel aan Thom gehad. Hij kwam een keer bij me en toen had ik net een schilderij gemaakt. Het was een landschap. Ik had eerst het bovenste stuk geschilderd en toen het onderste. Hij

door
Martin Ruyter

zei: *'t Zijn twee stukken en ze zijn allebei goed geschilderd, maar ze horen niet bij elkaar.*”

Anke: „Ik vond het zo zonde. 't Was zo'n teleurstelling voor hem”

Van A.: „Thom heeft me nooit gespaard. Ik hecht erg aan zijn oordeel. Hij komt uit een goed milieu. Hij is opgegroeid tussen het mooie spul. Hij heeft een ontzettend goeie neus voor mooie dingen.”

Zeg eens wat over dat blauw van je schilderijen.

Van A.: „Wat moet ik daar van zeggen. Het kan nooit iets definitiefs zijn. Ik denk... misschien... het is de zee misschien, de lucht, de ruimte. Die zitten daar in, denk ik. Als je een zonnige dag hebt en je ziet een zonsopgang, die overgang van blauw naar de horizon. Dat grote, wat in de ruimte gebeurt, daar heeft 't wat van.”

„'t Is van landschap veranderd in ruimte misschien. Later heb ik be-

wust als vorm het vierkant gekozen. De eenvoudige vorm om mee te beginnen. Dat is raar hè, voor een zondagsschilder. Maar daar ben ik wel uitgekomen. Ik kijk steeds naar het werk. Ik ben niet gauw tevreden”.

Anke: „Hij gooit veel weg. Jammer. Van 't eerste werk heeft hij zoveel vernietigd”.

Van A.: „Als 't me niet naar de zin was, zat 't me in de weg. Dan moest het de wereld uit.”

„Toen had ik ook het idee, dat elk nieuw schilderij beter moest worden dan het vorige. Dat is nou anders geworden. Toen waren het steeds andere schilderijen. Nou weet ik, dat ik eigenlijk steeds met hetzelfde bezig ben. En als ik nou iets maak, dat niet zo goed is, dan is 't niet erg meer. Vroeger was 't een ramp. Dan dacht ik: *Ik kan het niet meer.* Het is daardoor allemaal wel rustiger geworden”.

Later vertelt hij over vroeger. Hij is van boerenafkomst. „Maar ik heb me nooit boer gevoeld. Direct na de oorlog werd het hem in Nederland te eng en vertrok hij naar Amerika. „Alleen maar om wat te beleven. Ik werd papiertjesprikker op een showfarm. Dat verdiende niet veel, maar als ik meer had willen verdienen had ik bij Hollanders moeten gaan werken en dat wou ik niet. Ik heb er Engels geleerd. Ik kan het niet meer zo goed, maar ik red me nog wel zonder woordenboek. Ik ben er drie jaar geweest en toen weer terug naar Holland. In '59 ben ik eigenlijk pas echt gaan tekenen.”

„Het is voor mijn vrouw een hele keer geweest om het allemaal te volgen. Maar ik moet zeggen, ze is niet stil blijven staan. Ik heb eens tegen Betty van Garrel (van de Haagse Post) gezegd: *'t Is eigenlijk een groot geluk geweest voor het hele gezin, dat Anke het goed kon volgen wat ik deed. Maar als 't*

ook niet zo was geweest, waren we uit elkaar gegaan. 't Was de periode dat ik overspannen was. Ik was gauw aangebrand. Aldoor maar met die schilderijen bezig”.

Anke: „Dan had hij een palet klaargemaakt en dan kwam er bezoek. Hij wilde aan de ene kant de vrede bewaren, maar hij wilde ook zo vreselijk graag schilderen. Dan kwam hij er toch maar bijzitten. Later kwam ik dan boven en dan stond er al wat op het doek, maar als hij er niet aan kon doorwerken, dan ging het niet meer. Dan zei ik: *Zal ik het er maar weer aftwassen?*”

Van A.: „Als er nou bezoek komt, dan kan ik toch gaan schilderen. Ze nemen het je nu niet meer kwalijk. Dat is pas na de tentoonstelling gekomen. Je wordt pas belangrijk als anderen je belangrijk vinden. Maar 't maakt ook voor mezelf niet meer zoveel uit. Ik ben 't leven belangrijker gaan vinden dan 't schilderen”.

„Wat wel ontzettend fijn was van die tentoonstelling, was dat ik schilderijen verkocht. Voor 't eerst. Er waren mensen van de TROS hier. Die vroegen: *Wat voor ervaring was dat? Ik kon het niet zeggen.*”

„Ik ben meteen naar Haarlem gegaan en ik heb bij Artel voor tweeduizend gulden materiaal gekocht. Dat had nog nooit gekund.”

„Daarvoor moest ik heel zinnig aan doen. Kobaltblauw bijvoorbeeld, dat is een hele dure kleur. Als ik dat nodig had mat ik dat heel nauwkeurig uit. Maar dat is nou over. Als ik nou verf nodig heb neem ik het gewoon. En ik denk: *Ik zie wel.*”